shimcha kichik bezaklar bo‘lishi mumkin, boshqa bo‘lagidagi bezaklar esa unga uncha hamohang bo‘lmaydi. Bezaklarning bunday erkin joylashtirilishi o‘simliksimon chiziqlarning tabiiy ritmi kabi kashtalarga alohida joziba beradi. Har bir gulni har safar erkin chiziqlarda berishga urinishda ham bu jonlilik, joziba sezilib turadi. Shakllari jihatidan sodda bo‘lgan bezaklar, ko‘pincha, bir xil chiziqlarga ega bo‘ladi. Shuning uchun bezaklarning rang-barangligi ikkita bir xil detalning turlicha ishlanishi natijasida hosil qilinadi.

Kashta asosiy badiiy vosita bo‘lgan ipaklar, shuningdek, tikuv uslubi asosida amalga oshiriladi. Kashta uslubi asarning badiiyligiga bevosita ta’sir etadi. Matodagi choklarning o‘zi ham rangli ipak bilan birga kuchli dekorativ ta’sirchanlikni oshiradi. Bunda kashta tikish mahoratigina emas, balki badiiy did, nafosat, ipaklarning yaxshi yigirilganligi, rangi va sifati ham ahamiyatga ega.

XIX asrdagi eng yaxshi kashta namunalarining o‘chmas jozibasi va o‘ziga xosligi ularning uzviy joylashtirilgan gullar ritmida, har bir kashta kompozitsiyasini, kutilmaganda, yangicha hal etilishida, yorqin, hayotbaxsh ranglarning uyo‘unlashishi va mahorat bilan tikilishidadir. Yuzlab, minglab so‘zanalarni tomosha qilganda ham, ikkita aynan bir xil asar uchratilmaydi. Ularning har biri o‘zicha mustaqil bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

(1). O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 1997-yil 31-martdagi “Xalq badiiy hunarmandchiliklari va amaliy san’atini yanada rivojlantirishni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-1714-farmoni.

(2). Vazirlar Mahkamasining 1977-yil 4-iyundagi 282-qarori.

(3). O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 17-noyabrdagi PF-5242-farmoni.

(4). Shomirzayev M.X. Xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalash. Darslik, T., “Lesson Press” MCHJ nashriyoti, 2023.

(5). Shomirzyaev M.X. Xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalash. Darslik, 2023.

Kurbanov Munisbek Umirbekovich (Urganch davlat universiteti “Texnologik ta’lim” kafedrasi o‘qituvchisi; e-mail:munisbek.qurbanov@mail.ru),
Matkarimov Azamat Farhod o‘g‘li (Urganch davlat pedagogika instituti “Texnologik ta’lim” kafedrasi o‘qituvchisi; e-mail: m.azamat@urdu.uz)

MUTAXASSISLIK FANLARINI O‘QITISHDA TALABALARNING ESTETIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH

Annotatsiya. *Maqolada talabalarning estetik madaniyatini shakllantirish muammosiga bag‘ishlangan. U shaxsni barkamol rivojlantirishga qaratilgan pedagogik faoliyatning mazmuniy va protsessual tomonlari haqidagi ilmiy fikrlarni kengaytiradi. Ushbu ishning maqsadi texnologiya fani talabalarining estetik madaniyatini shakllantirish vositalarini aniqlashdir. Maqolada keltirilgan xulosalar universitetda mutaxassislik fanlarini o‘qitishda talaba shaxsining estetik madaniyatini shakllantirish jarayonida ishtirok etishning eng samarali usullarini tanlashga imkon beradigan asosni shakllantirish mumkin deb hisoblashga asos beradi.*

Kalit so‘zlar*: estetik madaniyatni shakllantirish, san’at, fan, gumanitar bilim, shaxs, til, pedagogik faoliyat, amaliy san’at, xalq-hunarmandchiligi, talaba, dastur.*

Курбанов Мунисбек Умирбекович (преподаватель кафедры технологического образования Ургенчского государственного университета; e-mail:munisbek.qurbanov@mail.ru),
Маткаримов Азамат Фарходович (преподаватель кафедры технологического образования Ургенчского государственного педагогического института; e-mail: m.azamat@urdu.uz)

ФОРМИРОВАНИЕ ЭСТЕТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Аннотация. *Статья посвящена проблеме формирования эстетической культуры студентов. Формирование эстетической культуры расширяет научные представления о содержательных и процессуальных аспектах педагогической деятельности, направленной на всестороннее развитие личности. В статье даны сведения о том, что участие студентов направления “Технологическое образование”в формировании эстетической культуры в процессе обучения учебным дисциплинам по специальности дает возможность выбирать наиболее эффективные методы формировании личности профессии учителя.*

Ключевые слова: *формирование эстетической культуры, искусство, наука, гуманитарное знание, человек, язык, педагогическая деятельность, практическое искусство, народное ремесло, ученик, программа.*

Kurbanov Munisbek Umirbekovich (teacher of the Department of Technological Education, Urgench State University; e-mail: munisbek.qurbanov@mail.ru),
Matkarimov Azamat Farhodovich (teacher of the Department of Technological Education, Urgench State Pedagogical Institute; e-mail: m.azamat@urdu.uz)

FORMATION OF STUDENTS' AESTHETIC CULTURE IN TEACHING SPECIALIZED SUBJECTS

Annotation. *The article is devoted to the problem of forming the aesthetic culture of students. It expands scientific ideas about the substantive and procedural aspects of pedagogical activity aimed at the harmonious development of the personality. The purpose of this work is to identify the means of forming the aesthetic culture of students of technological sciences. The conclusions presented in the article give reason to believe that it is possible to form a basis that will allow choosing the most effective methods of participation in the process of forming the aesthetic culture of the student's personality in technological lessons at the university.*

Keywords: *formation of aesthetic culture, art, science, humanitarian knowledge, personality, language, pedagogical activity, applied arts, folk crafts, student, program.*

Kirish. Zamonaviy jamiyat bugungi kunda yangi ijtimoiy-iqtisodiy muammolarga duch kelmoqda, ularni hal qilish jamiyatning ta'lim darajasiga emas, balki inson o'zining amaliy faoliyatida amalga oshiradigan qadriyatlar tizimiga bog'liq. O'zbekistonning iqtisodiy o'sishining muhim sharti estetik jihatdan tarbiyalangan mutaxassislarni, ijodiy mutaxassislarni, ish sifatini mukammallikka olib keladigan ijodiy shaxslarni tayyorlashdir. Shu munosabat bilan, XXI asrda dunyoni o'rganishning ilmiy va badiiy-estetik shakllarining yaqinlashishi tendensiyasi mavjud. Estetik g'oyalar gumanitar fanlarga ham, tabiiy fanlarga ham tegishli. Go'zallik mezoni ilmiy tadqiqotning yangiligi va o'ziga xosligining muhim ko'rsatkichidir. Hozirgi sharoitda texnologiya mutaxassisliklari talabalari o'rtasida estetik madaniyatning asosiy tarkibiy qismlarini shakllantirish dolzarb bo'lib qoladi, bu esa insonning asosiy mulki bo'lib, unga go'zallik bilan to'liq muloqot qilish va uni yaratishda faol ishtirok etish imkonini beradi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Estetik madaniyat voqelikni hissiy va xayoliy idrok etishga yordam beradi, bu esa atrofimizdagi dunyoga qadriyatga asoslangan munosabatni ta'minlaydi. N.A.Dmitrieva tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda T.I.Kostina, K.V.Kulaev estetik madaniyat insonparvarlik qadriyatlariga asoslangan ijtimoiy pozitsiyani shakllantirishga hissa qo'shishini va shaxsning hissiy va kommunikativ sohasini uyg'unlashtirishini isbotladi. Bundan tashqari, estetik madaniyat bo'lajak mutaxassislarni tayyorlashning butun jarayonini optimallashtirish orqali ularning kasbiy faoliyatining ahamiyatini oshiradi, o'z ehtiyojlarini ijtimoiy qadriyatlar va ideallar bilan uyg'unlashtiradi, ichki resurslarni safarbar qiladi, shuning uchun shaxsiy o'zini-o'zi anglashni ta'minlash katta ahamiyatga ega. Shaxsning estetik madaniyatini shakllantirish muammosi Y.B.Babanskiyning falsafiy, madaniy va pedagogik nazariyalari doirasida ko'rib chiqildi. A.I.Burova, M.S.Kagana, B.T.Lixacheva, B.M.Nemenskiy, A.A.Oganova, A.B.Shcherbolarning adabiyotlarida "Estetik madaniyat" konsepsiyasining tarkibiy qismlarining psixologik asoslanishi (estetik idrok, estetik munosabat, estetik tuyg'u, estetik ideal, estetik ehtiyoj, estetik faoliyat) batafsil yoritib berilgan A.I.Demchenko, V.P.Zinchenko, N.B.Krilova, B.M.Teplova kabi olimlar estetik ong va estetik faoliyatni shaxs estetik madaniyati strukturasining asosiy tarkibiy qismlari deb atashadi. Tadqiqot E.V.Kosharskaya insonning estetik madaniyati estetik idrok, estetik tuyg'u, estetik qadrlashni o'z ichiga olgan estetik ongning yig'indisi ekanligini aniqladi va estetik mulohazalar, estetik did, estetik ideal va estetik faoliyat, estetik qadriyatlarni idrok etish va yaratishda estetik ehtiyojlarni shakllantirish va estetik qobiliyatlarni rivojlantirishni ta'minlaydi [1;11-b.].

U.F.Suna o'z tadqiqotining bir qismini talaba-yoshlarning estetik madaniyatini ko'rib chiqishga bag'ishlagan. Olimning ta'kidlashicha, "muayyan talabaning estetik madaniyati o'ziga xos xususiyatlarga ega va shu ma'noda ma'lum bir shaxsning intellektual va hissiy rivojlanishi, shuningdek, uning ba'zi psixofiziologik xususiyatlari bilan bog'liq bo'lgan sof individual ta'limni ifodalaydi" [2;18-b.].

Shaxsning estetik madaniyatini shakllantirish muammosini hal qilishda san'at, xalq hunarmandchiligi, xalq amaliy san'ati doimo katta rol o'ynagan. Bir qator tadqiqotchilar san'atni idrok etishga eng sezgir bo'lib, bu jarayonda voqelikni hissiy idrok etish va uni ijodiy qayta ishlab chiqarish qaytishiga ishonishadi [3;34-b.].

Tadqiqot metodologiyasi. Turli pedagogik nazariyalarda faqat estetik siklning adabiyot, tasviriy san'at, texnologiya, xalq hunarmandchiligi, xalq amaliy san'ati kabi subyektlarigina estetik salohiyatga ega, degan qarash mavjud. Insonning voqelikni estetik tadqiq etishi san'at sohasidagi faoliyat bilan cheklanmaydi, balki u yoki bu shaklda u har qanday faoliyatda mavjud.

Har qanday ijodkorlik – bu voqelikni anglash va o‘zgartirishga, yangi, o‘ziga xos asarlar, g‘oyalar, loyihalar va obyektlar yaratishga qaratilgan maqsadli inson faoliyati. Talabaning estetik madaniyatini shakllantirishning pedagogik konsepsiyasi, bizning fikrimizcha, shaxsning madaniy qadriyatlar dunyosini o‘zlashtirishiga maksimal darajada yordam beradigan ta’lim jarayonining optimal parametrlarini aniqlashni o‘z ichiga oladi. Aniqlovchi omillar muvozanatini yaratish maqsadga muvofiq bo‘ladi, fan, san’at va voqelik kabi estetik madaniyatining shakllanish jarayonini shakllantiruvchi fan va san’atning ittifoqi, bilish va badiiy faoliyatning o‘zaro ta’siri go‘zallikni chuqurroq anglash uchun zamin yaratadi. Qadriyatlarni, shu jumladan, estetikalarni shakllantirish tizimining eng muhim tarkibiy qismi gumanitar bilimdir.

Tahlil va natijalar. Shunday qilib, texnologiya yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalarning gumanitar bilimlari va insonparvarlik ta’limi barcha oliy ta’lim tizimining ajralmas va muhim tarkibiy qismi sifatida belgilanishi kerak. Aqlli insonning dunyoqarashini shakllantirish, uning dunyodagi o‘rnini tushunish uchun zarur bilimlar doirasini egallashga yordam beradigan, odamlar o‘rtasidagi munosabatlarni, inson va jamiyat, inson va jamiyat o‘rtasidagi munosabatlarni belgilovchi qonuniyatlarni tushunishga yordam beradigan gumanitar bilimdir [4;75-b.].

Estetik ta’lim sohasidagi xorijiy tajribani tahlil qilish shunga o‘xshash tendensiyani aniqladi – pedagogikadagi “intellektual” va “hissiy” komponentlar o‘rtasidagi tafovut, texnologiya va xalq amaliy san’atidan madaniyatning asosiy elementlari sifatida ijodiy foydalanish istagi yaxlit ma’naviy shaxsni tarbiyalash hisoblanadi [5;54-b.].

Ta’lim jarayonida shaxsning estetik madaniyatini shakllantirish vazifasi o‘qitish, tarbiyalash, ya’ni, bilim, ko‘nikmalarni shakllantirish vazifasidan ajralmas bo‘lib, pedagogik usullardagi o‘zgarishlar u bilan bevosita mos keladi va unga jiddiy e’tibor, alohida yondashuvni talab qiladi [6;76-b.]. Shu munosabat bilan, o‘qituvchining qaysi fandan o‘qitilishidan qat’i nazar, ularning maqsadli pedagogik faoliyatiga estetik jihatni kiritish zarurligini isbotlovchi ilmiy ishlar qiziqish uyg‘otadi. Amaliy ko‘nikmalarning har bir sohasi va bilimlarning har bir sohasi o‘ziga xos estetik salohiyat bilan to‘yingan.

Bizning pedagogik ishimiz K.D.Ushinskiyning taniqli fikrini isbotlaydi har qanday fanda, har qanday o‘quv predmetida estetik element borligini va uni kashf etish va talabalar ongi va hissiyotlariga yetkazish o‘qituvchining vazifalaridan biri ekanligini ta’kidlaydi [7;609-b.].

Ko‘rib chiqilayotgan muammo bilan bog‘liq holda, ta’lim jarayonini lingvistik tashkil etish prinsipi dolzarbdir, chunki til va til fanlarini o‘rganish fanlarning gumanitar va tabiiy-texnik tsikllari o‘rtasidagi tafovutni bartaraf etish uchun asos yaratadi, “til yadrosi” ta’limning barcha darajalarining terminologik bazasini tashkil etadi” [8;75-b.].

Biz tabiiy fanlar talabalarining estetik madaniyatini shakllantirishning ustuvor yo‘nalishini texnologiya darslari jarayonida ularning badiiy va ijodiy faoliyati turlarini integratsiyalash deb belgilaymiz, bu esa talabalarni xalq amaliy san’ati, xalq hunarmandchiligi qadriyatlari bilan tanishtirishga yordam beradi.

Bugungi kunda sodir bo‘layotgan jamiyat demokratiyasining muhim tashkil etuvchilaridan biri–bu ta’lim sifati darajasini oshirish va yoshlarni, ularning shaxs sifatida rivojlanishi jarayoniga bevosita va bilvosita ta’sir etuvchi obyektiv faktorlarni hisobga olgan holda tarbiyalash. Bunday faktorlar qatoriga:talabalarning psixologik va moddiy shart-sharoitlar, ular shaxs sifatida samarali ijtimoiylashuvidagi ijtimoiy muhit kiradi. San’at (badiiy ta’lim)dan mana shu uch o‘zgarishlarni uyg‘unlikda olgan kishigina chinakam badiiy savodli, rivojlangan shaxs hisoblanishi mumkin, shundagina badiiy rivojlanish maktabni bitirayotgan har bir fuqaroning estetik va badiiy madaniyatining poydevoriga aylanishi mumkin.

Talabaning tasviriy faoliyati qayta tuzilgandan so‘ng, tasvirlashning asosiy tamoyillari va usullarini o‘zlashtirishning murakkab jarayoni boshlanadi, bu qiyin va murakkab jarayon bo‘lib, talabalarning faqat kichik bir qismi o‘tadi, qolganlari esa to‘xtaydi, bu yo‘lning ma’lum bosqichlarida faqat bo‘lajak mutaxassislar erishadi. Faqat o‘rta darajasida bu qobiliyat-ehtiyoj shakllanadi, bundan tashqari, savodli tasvirlar ko‘nikmalarini o‘zlashtirish har doim uzoq, mehnat talab qiladigan jarayon bo‘lib, uni bajarish uchun yuqori shaxsiy rag‘batlarga ega bo‘lishingiz kerak. Bu rag‘batlar mutaxassis bo‘lishga intilishdir, bu yo‘l, avval aytganimizdek, san’at maktablariga, u yerdan ham mantiqiy, ham haqiqiy bo‘lgan maktab va institutlarga olib boradi. Hayotning ustuvor yo‘nalishlari haqida gapiradigan bo‘lsak, bo‘lajak texnologiya o‘qituvchisi kirishning barcha uchta shaklini bosib o‘tib, badiiy rivojlanishning uchta elementini to‘liq qabul qiladi.

Vazifalarni bunday differensiallashtirish va ustuvorliklarni aniqlashtirish har bir darajadagi dasturlarni va o‘qitish usullarini yanada to‘g‘ri tuzishga yordam beradi, chunki har bir daraja dasturlarini baholash uchun ham aniq mezonlar mavjud.

Estetik tarbiyaning yagona tizimida u yoki bu san'atga iqtidorli bolalarni tanlash va rivojlantirish yo'llari ishlab chiqiladi, hamma joyda, har bir qishloq yoki shaharda har qanday g'ayratli va iste'dodli bola amaliy va to'liq professional bo'lishi kerak.

Birinchi vazifa–san'atga bo'lgan ishtiyoqsiz, uning ijodidan zavqlanishsiz, u bilan doimiy (umr bo'yi) muloqot qilish zarurati shakllanmaydi, xuddi san'at bilan chinakam aloqada bo'lmaydi. Dastur har bir darsda san'atga bo'lgan ishtiyoqni rivojlantirishga xizmat qiladi. Aynan shu maqsadni hisobga olgan holda, dasturda uni loyihalashning butun tizimi, dars vazifalarining aniq ketma-ketligi va ularni hal qilishning uslubiy usullarining o'ziga xos xususiyatlari ishlab chiqilgan.

Ikkinchi vazifa–badiiy madaniyat bilan tanishish bu vazifa uchta elementda shifrlangan bo'lib, ularning uchligida uning mohiyatini ochib beradi:

1) badiiy (ijtimoiy tajriba) mohiyati, mazmuni;

2) ijodiy san'at tajribasi;

3) san'at tili (kasbiy tajriba).

1. Aslini olganda, san'atning mazmuni, qaysi san'at borligini hal qilish uchun o'sha hayotiy muammolardan iborat: asrdan asrgacha u hayotning barcha hodisalariga (tabiatga, inson va jamiyatga) munosabatini shakllantirgan. Bu vazifani turli terminologiyada boshqacha atash mumkin, masalan: voqelikka – tabiatga, inson va jamiyatga, hodisalar va badiiy an'analarga faol estetik munosabatni shakllantirish bizning eng so'nggi versiyamizda shunday deyiladi, eksperimental dastur, san'at insonning aniq estetik mezonlarini shakllantiradi. Bu yerda jamiyat (sinf, guruh, millat) tomonidan ishlab chiqilgan, u uchun hayotning barcha hodisalariga to'g'ri munosabatda bo'lgan g'oyalarning tasdiqlanishi, ular keyingi avlodlarga ham o'tadi, munosabatlar an'anasi shakllanadi. Buni boshqa yo'llar bilan amalga oshirish mumkin emas, chunki bu munosabatlar doimo his-tuyg'ular va bilimlarning birligida namoyon bo'ladi. San'atning mohiyatini san'at asarida rassom tomonidan shaxsan ifodalangan (mujassamlangan) zamon va muhitning axloqiy va estetik pozitsiyasi sifatida belgilash mumkin, badiiy va ijodiy rivojlanish elementlarining uchligida yetakchi. Qolgan ikki element – san'at tili va ijodkorlik bu muammoni hal qilmasdan turib, qolganini hal qilishning ma'nosi yo'qoladi, ya'ni san'atning mohiyatini idrok etmasdan turib, inson merosxo'r sifatida shakllanmaydi.

Dastur ma'lum bosqichlar (darslar, choraklar, o'qish yillari) yordamida ushbu muammoni hal qilishni nazarda tutadi, bundan tashqari, u, hatto tajribasiz o'qituvchining tabiatiga ko'ra, darslarni tuzatadi. material, vazifalarning ketma-ketligi, asosiy muammoni hal qilish zarurati sharoitida joylashtiriladi. Aynan shu vazifani bajarish uchun biz o'rganish mavzusini "o'zgartirdik" – bu biz uchun o'rganish obyekti bo'lgan san'at tarixi emas, inson hayoti, san'atning hayotdagi ijtimoiy, axloqiy va estetik vazifalari. Dasturning butun tuzilishi va badiiy faoliyatning uchta shaklini aniqlash bunga bo'ysunadi. San'atning mohiyatini, mazmunini bilish orqali jamiyatimiz uchun zarur bo'lgan axloqiy-estetik pozitsiya, hayotning barcha hodisalariga – tabiatga, mehnatga, muhabbatga, do'stlikka, Vatanga, inqilobga munosabat asta-sekin shakllanishi kerak. Aynan shu vazifani bajarish uchun biz o'rganish mavzusini "o'zgartirdik" – bu biz uchun o'rganish obyekti bo'lgan san'at tarixi emas, inson hayoti, san'atning hayotdagi ijtimoiy, axloqiy va estetik vazifalari. Dasturning butun tuzilishi va badiiy faoliyatning uchta shaklini aniqlash bunga bo'ysunadi. San'atni bunday tushunish bolaga, majoziy ma'noda, "ruhning hushyorligi", hayotdagi go'zal va xunuklarga sezgir munosabatni beradi, lekin bu jarayon maktabda tugamaydi.

2. San'atning ijodiy tajribasi ham bu tajribaning eng muhim elementi bo'lib, shaxsning ijodiy salohiyatini shakllantiradi, yuqorida aytib o'tganimizdek, bu yerda tizimli rivojlanish, xayoliy va ijodiy qobiliyatlari, o'zgaruvchanligi, moslashuvchanligi va inson tafakkurining uyg'unligi yotadi.

Ijodkorlik – bu ijodkorliksiz, uni tasavvur qilib bo'lmaydi, chunki san'atning mazmuni uning tiliga qo'shilib, jonli san'at asariga aylanadi, shuning uchun ham badiiy dasturda ijodkorlik qobiliyatini shakllantirish yo'llarini belgilash zarur.

San'atdagi ijod ko'p qirrali bo'lib, insonning ijodiy qobiliyatlari xuddi shunday ko'p jihatdan rivojlanishi kerak. allaqachon yaratilgan va mavjud stereotipni buzish qobiliyati, noma'lum tomonga qadam tashlashga tayyorlikdir. Komponentlarini batafsilroq tahlil qilish mumkin; masalan, aytganimizdek, ijodkorlik fantaziya, sezgi, qiziquvchanlik va hokazolarni o'z ichiga oladi. Bu tushunchalarning har biri haqida alohida gapirishimiz mumkin.

3. Uchinchi element esa san'at tili dasturning oxirgi variantida biz ushbu vazifani belgilashni sodalashtirishimiz va go'yo qisqartirishimiz kerak edi: "Badiiy savodxonlik asoslarini o'rgatish, asosiy amaliy bilimlarni shakllantirish. "San'at tili" hali hamma uchun tushunarli emas. San'atning majoziy tili dekorativ-amaliy san'at tilidan nafaqat farq qiladi, balki turli harakatlar, dastgoh san'ati uslublari, hatto bir xil uslub-

ning ko‘zga ko‘ringan vakillarining tili ham bu tillarning barchasida sezilarli farqlarga ega bir xil majoziy vositalar – chiziq, nuqta, shakl, bo‘shliq, rang, nisbatlar, ritm va boshqalarga asoslanadi.

Xulosa. Bizning dasturimiz talabalarning san’at vositalari haqidagi g‘oyalarini shakllantiradi, ularni har doim ushbu vositalarning san’atning majoziy tuzilishidagi o‘rni haqidagi umumiy g‘oya bilan bog‘laydi, biz aniq tushuncha berishga harakat qilamiz: barcha san’at vositalari badiiy obrazni ifodalashning inson obyektga, hayotga munosabatini ifodalash uchun aniq tasvirlaydi, quradi va bezatadi. Qobiliyatning rivojlanish darajasi, tabiiyki, bir haftadagi, bir yildagi soatlar (darslar) soniga bog‘liq. Bir soat bilan bu daraja yuqori bo‘lishi mumkin emas, u faqat san’at tilini tushunish uchun zarur bo‘lgan minimal chegaralarga yetishi mumkin Haftada 2–6 soat bilan siz (har xil darajada bo‘lsa ham) kasbiy mahoratga yaqinroq bo‘lishingiz mumkin, chunki hamma uchun badiiy savodxonlikni o‘rgatish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

(1). Kosharskaya E.V. Kichik maktab o‘quvchilarining estetik madaniyatini shakllantirish. Avtoreferat. dis. ... ped. fanlar, Samara, 2006, 22-bet.

(2). Suna U.F. Talabaning estetik madaniyati. M., Moskva universiteti nashriyoti, 1977, 69-bet.

(3). Verb M.A. Maktab o‘quvchisining estetik madaniyati. M., “Ta’lim”, 1997, 142-bet.

(4). Bogdanova N.V. Gumanitar bilimlar va muzey fenomeni. Jahon darajasidagi mutaxassislarni tayyorlash tizimida gumanitar ta’lim. Kol. materiallar Vsero. ilmiy usul. konf., Samara, Samara davlat aerokosmik universiteti, 2007, 73–78-betlar.

(5). Kosharskaya E.V. Chet tilini o‘qitish talaba shaxsining estetik madaniyatini rivojlantirish vositasi sifatida. Jahon miqyosidagi mutaxassis tizimida gumanitar ta’lim. Koll. materiallar Vsero. ilmiy usul. konf. Samara, Samara davlat Aerokosmik universiteti, 2007, c. 53–57.

(6). Leontyev A.N. Tanlangan psixologik asarlar. T. 2, M., “Pedagogika”, 1983, 316-bet.

(7). Ushinskiy K.D. Pedagogik insholar to‘plami. T. 3, M., RSFSR Pedagogika fanlari akademiyasi nashriyoti, 1948, 720-bet.

(8). Marina A.N. Texnik universitetda talabalarni til o‘rgatish sifati. Zamonaviy filologiya masalalari va universitet va maktablarda tillarni o‘qitish metodikasi. Sat. Vsero maqolalari. ilmiy-amaliy konf., Penza, 2006, 129–131-betlar.

(9). Kroche B. Estetika ifoda fani va umumiy tilshunoslik sifatida. M., “Intrada”, 2000, 160-bet.

Nurmamotov Romazan Abdirashid o‘g‘li (Qarshi davlat universiteti “Texnologik ta’lim” kafedrasi tadqiqotchisi; romazannurmamatov@gmail.com; ORCID 0009-00090-5772-2040)

RAQAMLI KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION TA’LIM VOSITALARI VA ULARNI QO‘LLASH IMKONIYATLARI

Annotatsiya. *Mazkur maqolada raqamli kompetensiyalarni rivojlantirishda innovatsion ta’lim vositalarining o‘rni va ularni qo‘llash imkoniyatlari tahlil qilinadi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, interfaol platformalar, AR/VR texnologiyalar, robototexnika va raqamli o‘quv resurslaridan foydalanish o‘quvchilarning bilim olish jarayonini samarali tashkil etishga va ularning raqamli savodxonligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, o‘qituvchilarning raqamli texnologiyalar bo‘yicha malakasini oshirish va texnik infratuzilmani takomillashtirish zarurligi aniqlangan. Tadqiqot natijalari ta’lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanishning istiqbollarini ochib beradi va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga asos bo‘ladi.*

Kalit so‘zlar: *raqamli kompetensiya, innovatsion ta’lim vositalari, interfaol platformalar, AR/VR texnologiyalar, robototexnika, ta’lim sifati, sun’iy intellekt, masofaviy ta’lim, STEM-ta’lim, mobil ta’lim texnologiyalari, elektron darsliklar.*

ИННОВАЦИОННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ ПРИМЕНЕНИЯ В РАЗВИТИИ ЦИФРОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ

Аннотация. *В данной статье анализируется роль инновационных образовательных инструментов и возможности их применения в развитии цифровых компетенций. Результаты показали, что использование интерактивных платформ, технологий AR/VR, робототехники и цифровых образовательных ресурсов служит эффективной организации процесса обучения учащихся и повышению их цифровой грамотности. При этом определена необходимость повышения квалификации учителей в области цифровых технологий и совершенствования технической инфраструктуры. Результаты исследования раскрывают перспективы использования инновационных технологий в образовательном процессе и служат основой для разработки практических рекомендаций.*